

---

# Mangfold på lerretet 2013 -2020



---

**«Hvem er representert på lerretet i norske kinofilmer? Dette er et sentralt spørsmål for å forstå norske filmers evne til å skape identitet, inkludering og tilhørighet».**

## Sammendrag

Hvem er representert på lerretet i norske kinofilmer? Dette er et sentralt spørsmål for å forstå norske filmers evne til å skape identitet, inkludering og tilhørighet og relevans - og nå ut til ulike deler av befolkningen. Vi har derfor undersøkt mangfold i hoved- og biroller i de 230 norske kinofilmene med premiere i årene 2013-2020. Her presenterer vi resultatene:

- 102 filmer hadde kvinnelig hovedrolle. Dette utgjorde 45,7 prosent av filmene i utvalget.
- 23 filmer hadde en hovedrolle og 30 filmer hadde minst én birolle med synlig minoritetsbakgrunn. Dette utgjør 10,3 og 13,5 prosent av filmene. Med synlig minoritetsbakgrunn menes karakterer som er født og oppvokst i Norge, men som har familiebakgrunn fra land utenfor Europa.
- Fem filmer hadde en hovedrolle og ni filmer minst én birolle som er første generasjons innvandrere. Dette utgjør 2,2 og 4 % av filmene.
- Fire filmer hadde en hovedrolle og to filmer minst én birolle med nedsatt funksjonsevne. Dette utgjør 1,3 og 0,9 % av filmene.
- To filmer hadde en hovedrolle og to filmer minst én birolle som representerte urfolk og nasjonale minoriteter. Dette utgjør 0,9 % av filmene.
- En film hadde en hovedrolle og to filmer minst én birolle med annen seksuell orientering enn den heteronormative. Dette utgjør 0,4 og 0,9 % av filmene.
- Ingen filmer hadde en hovedrolle med annen kjønnsidentitet, men en film hadde en birolle med ikke-normativ kjønnsidentitet.

---

## Innledning

Et overordnet mål for norsk kulturpolitikk er at kunst- og kulturlivet, mediene, frivilligheten og idretten skal inkludere og være tilgjengelige for alle, uavhengig av for eksempel kjønn, alder, etnisitet, religion, seksuell orientering, funksjonsevne og/eller kulturell, sosial og økonomisk bakgrunn og bosted. Regjeringens krafttak for mangfold innebærer at hele sektoren må bidra til et langsiktig og systematisk arbeid for å nå et større mangfold av brukere og deltakere, av utøvere og av uttrykk og tilbud. For å sikre relevans og representativitet skal virksomhetene arbeide aktivt for å nå ut til nye grupper med sitt tilbud. Kulturdepartementet legger i sitt tildelingsbrev til NFI for 2021 til grunn at alle underliggende virksomheter bidrar til krafttaket. I dette ligger det at virksomhetene skal vurdere sitt eget handlingsrom for å medvirke til at flere kan bli en del av disse arenaene i hele Norge. Kunst- og kulturlivet, mediene, frivilligheten og idretten må utvikle egne strategier for å medvirke til økt relevans og representativitet på sine områder. Et av tiltakene i [NFIs handlingsplan for inkludering og representativitet i norsk film og filmkultur 2019 – 2023](#) er å styrke kunnskapsgrunnlaget når det gjelder mangfold i norsk film, både når det gjelder innholds-, skaper- og brukermangfold.

I dette notatet undersøker vi *innholdsmangfoldet* i norsk film, det vil si hvordan er ulike grupper i samfunnet representert i det som vises på skjerm eller lerret. Vi vil her presentere resultater fra en gjennomgang av alle norske filmer med ordinær kinodistribusjon, fra 2013 - 2020. Vi har talt antall filmer hvor én av de følgende punktene har inngått som en del av hovedtematikken blant hoved- og biroller:

- Kjønnssidentitet
- Seksuell orientering
- Urfolk og nasjonale minoriteter i Norge
- Funksjonsnedsettelse
- Innvandring
- Synlig minoritetsbakgrunn

Når det gjelder hovedroller har vi også talt antall kvinner.

## Metode

Totalt er det gjennomgått 230 kinofilmer, både spillefilm og kinodokumentar. Undersøkelsens datagrunnlag er konstruert ved bruk av to separate kilder, hvor den

---

første er filmenes offisielle trailere og den andre er anmeldelsene på nrk.no. NRK er her valgt fordi dette er ett av de få stedene hvor samtlige filmer har blitt anmeldt. Under innsamling ble alle trailere sett to ganger og anmeldelser lest minst én gang. Den innsamlede informasjonen ble deretter kodet inn i et eget skjema. Det er her viktig å understreke at det av hensyn til overførbarhet kun er informasjon som kommer frem i enten trailer eller anmeldelse som blir kodet: eksempelvis sitter en av karakterene i filmen «Thelma» (2017) i rullestol, men siden dette ikke kommer frem i noe av materialet er dette ikke inkludert i kodingen. Dette kan være en ulempe, ettersom det ikke gir fullverdig informasjon om filmenes innhold. En trailer er et markedsverktøy, og gir ikke fullstendig informasjon om innhold og tematikk. Vi mener likevel at denne relativt enkle gjennomgangen gir en god pekepinn på representasjon i norsk film. For en dypere analyse av representasjon i norsk film kreves det grundigere undersøkelser.

### *Hvordan har vi definert de ulike mangfoldskategoriene?*

Å konstruere gode kategorier er ingen enkel oppgave, da det ikke eksisterer endelige definisjoner for hva de skal romme og det er dermed uunngåelig at de vil bære preg av skjønnsmessige og subjektive vurderinger. På grunn av dette er hverken innholdet i eller betegnelse vi bruker endelige og vi får gjerne tilbakemeldinger på dette. Kategorien kjønnsidentitet omhandler et ikke-normativt kjønnsuttrykk, eksempel på dette kan være en karakter som er født i en kvinnekropp, men opplever å være mann, et sted imellom, eller at det varierer hvilket kjønn hen føler seg som. Seksuell orientering er her karakterer med en annen legning enn heterofil, eksempelvis homofil, lesbisk, bifil, aseksuell og panfil. Urfolk og nasjonale minoriteter i Norge er en sammenslått kategori. Urfolk er her forstått som den opprinnelige befolkningen i et område som er blitt erobret og kolonisert av andre folk, eksempelvis samer i Norge. Nasjonale minoriteter omhandler grupper med langvarig tilknytning til Norge, eksempelvis kvener, jøder, skogfinner, rom og romanifolket. Funksjonsnedsettelse er individuelle forhold som bidrar til at funksjonshemming kan oppstå, dette kan være tap av, eller skade på, en kroppsdel eller en sansefunksjon, for eksempel syn. Kategorien innvandring omhandler her karakterer som er førstegenerasjons innvandrere uten nordisk<sup>1</sup> bakgrunn. Kategorien synlig minoritetsbakgrunn omfatter karakterer som er født og oppvokst i Norge, men som har familiebakgrunn fra land som ikke er en del av Europa.

---

<sup>1</sup> Forstått som de nordeuropeiske landene Norge, Sverige, Finland, Danmark og Island.

---

### *Hvordan har vi talt?*

De ulike kategoriene har kun blitt talt én gang per film. Dette får særlig betydning når det telles biroller, det kan eksempelvis tenkes at en film hvor flere av birollene har synlig minoritetsbakgrunn. Av hensyn til overførbarhet vil et slikt tilfelle kun kodes som én forekomst av biroller med synlig minoritetsbakgrunn. Videre vil en rolle kodes inn i flere kategorier hvor disse overlapper, eksempelvis vil en film med en ikke-heterofil person med synlig minoritetsbakgrunn kodes inn i begge disse kategoriene. Av de 230 filmene ble syv ekskludert da de ikke handlet om mennesker, men ting eller steder.

## Resultater

Norsk film skal være mangfoldig og speile det norske samfunnet. I hvilken grad ulike deler av befolkningen er representert på film er avgjørende for norske filmers evne til å skape identitet, inkludering og tilhørighet, og på denne måten nå ut til ulike deler av befolkningen. Vår gjennomgang av de 230 filmene med kinopremiere i Norge i perioden 2013-2020 viser at det er grupper i samfunnet som i liten grad er representert på film. Samtidig observerer vi at bevisstheten omkring likestilling, mangfold og representasjon øker – noe som også gjenspeiles på filmlerretet.

Tabell 1 viser resultatene fra vår gjennomgang. Av alle mangfoldskategoriene var «kvinnelig hovedkarakter» helt klart den største, med 102 hovedroller i de totalt 230 filmene. Det ble imidlertid ikke observert noen filmer hvor hovedrollen hadde en annen kjønnsidentitet enn den normative. Nesten ingen filmer tematiserer kjønnsidentitet. Likevel var det én av birollene som falt inn under denne kategorien, i filmen *Rett Vest* (2018). Sammenlagt utgjør dermed karakterer med en ikke-normative kjønnsuttrykk den desidert minste andelen av datamaterialet, kun 0,4 prosent. Det er også lav representasjon av seksuelt mangfold i de mange filmene fra perioden. En hovedrolle og to biroller var karakterer med en ikke-heterofil legning. Disse tre rollene var fordelt på to filmer, hvor den første filmen var både hoved- og birollen i Joachim Triers *Thelma* (2017) og den andre var en birolle i Ingvild Söderlinds *Alle utlendinger har lukka gardiner* (2020).

Tabell 1 – Resultater 2021

Kategori	Antall (N)	Prosent (%)
Kjønnsidentitet - hovedrolle	0	0,0 %
Kjønnsidentitet - birolle	1	0,4 %
Seksuell orientering - hov	1	0,4 %
Seksuell orientering - birolle	2	0,9 %
Urfolk og nasjonale minoriteter - hov	2	0,9 %
Urfolk og nasjonale minoriteter - birolle	2	0,9 %
Innvandrere - hovedrolle	5	2,2 %
Innvandrere - birolle	9	4,0 %
Funksjonsnedsettelse - hovedrolle	4	1,3 %
Funksjonsnedsettelse - birolle	2	0,9 %
Synlig minoritetsbakgrunn - hovedrolle	23	10,3 %
Synlig minoritetsbakgrunn - birolle	30	13,5 %
Kvinne - hovedrolle	102	45,7 %
<b>Total</b>	<b>223</b>	<b>100,0 %</b>

Den nest største gruppen som ble observert var personer med synlig minoritetsbakgrunn, her var det 23 hovedroller og 30 biroller. Karakterer med synlig minoritetsbakgrunn er representert både i spillefilmer, dokumentarer og animasjonsfilmer. Eksempler på det førstnevnte er *Haram* (2014), *Fluefangeren* (2017) og *Dragevokterens jul* (2020). Blant dokumentarer bør *Ballettguttene* (2015) og *Barneraneren* (2016) nevnes. Til siste har vi animasjonsfilmen *Tårnet* (2018). Eksempler på filmer med synlig minoritetsbakgrunn i biroller er blant annet *Ta meg med!* (2014), *Karsten og Petra på safari* (2015), *Battle* (2018) og *Fjols til Fjells* (2020).

Når det gjelder kategorien første generasjons innvandrere, ble fem hoved- og ni biroller ble kodet som dette. Filmer med hovedroller som falt inn under denne kategorien er blant annet *Før snøen faller* (2013), *Bjarne vil ikke på film* (2018) og *Torden* (2020).

Videre var det to hovedroller og to biroller som ble kategorisert under urfolk og nasjonale minoriteter. Disse ble observert i *Flukten over grensen* (2020) og *Den største forbrytelsen* (2020), begge disse filmene er fortellinger om norske jøder under andre verdenskrig.

I fire filmer har hovedrollen en funksjonsnedsettelse og i to filmer gjelder dette biroller. Hovedrollene var *Detektiv Downs* (2013), *Blind* (2014), *El clásico* (2015) og *Trio - Jakten på Olavsskrinet* (2017). Blant birollene var det også en i *El clásico* (2015) og en *Rett Vest* (2018).

## Utviklingen over tid

Figur 1-2 viser utviklingen i antall hoved- og biroller over tid for de ulike mangfolds-gruppene, mens figur 3 viser andelen kvinnelige hovedroller fordelt på premiereår. Blant hovedroller er det ingen tydelig utvikling, da antall hovedroller som faller inn under mangfoldskategoriene generelt er lav.

Hovedroller med «synlig minoritetsbakgrunn» forekommer flest ganger gjennom hele perioden og særlig i 2017 var det mange hovedroller med synlig minoritetsbakgrunn. Filmer med innvandrere i hovedrollene er mer jevnt fordelt gjennom perioden, hvor det var én film med innvandrere i hovedrollen i fem av de åtte årene som ble undersøkt. Vi så også en lignende fordeling for hovedroller med nedsatt funksjonsevne, her var de fire rollene fordelt med én i året i 2013, 2014, 2016 og 2017.

Som tidligere nevnt var det ikke noen filmer med en hovedrolle som falt inn under kategorien annen kjønnsidentitet, men den eneste filmen med en ikke-heterofil hovedrolle hadde premiere i 2017. Videre ble det for første gang i 2020 observert to filmer som hadde urfolk og nasjonale minoriteter i hovedrollene.

Figur 1 - Hovedroller i norske kinofilmer, 2013-2020

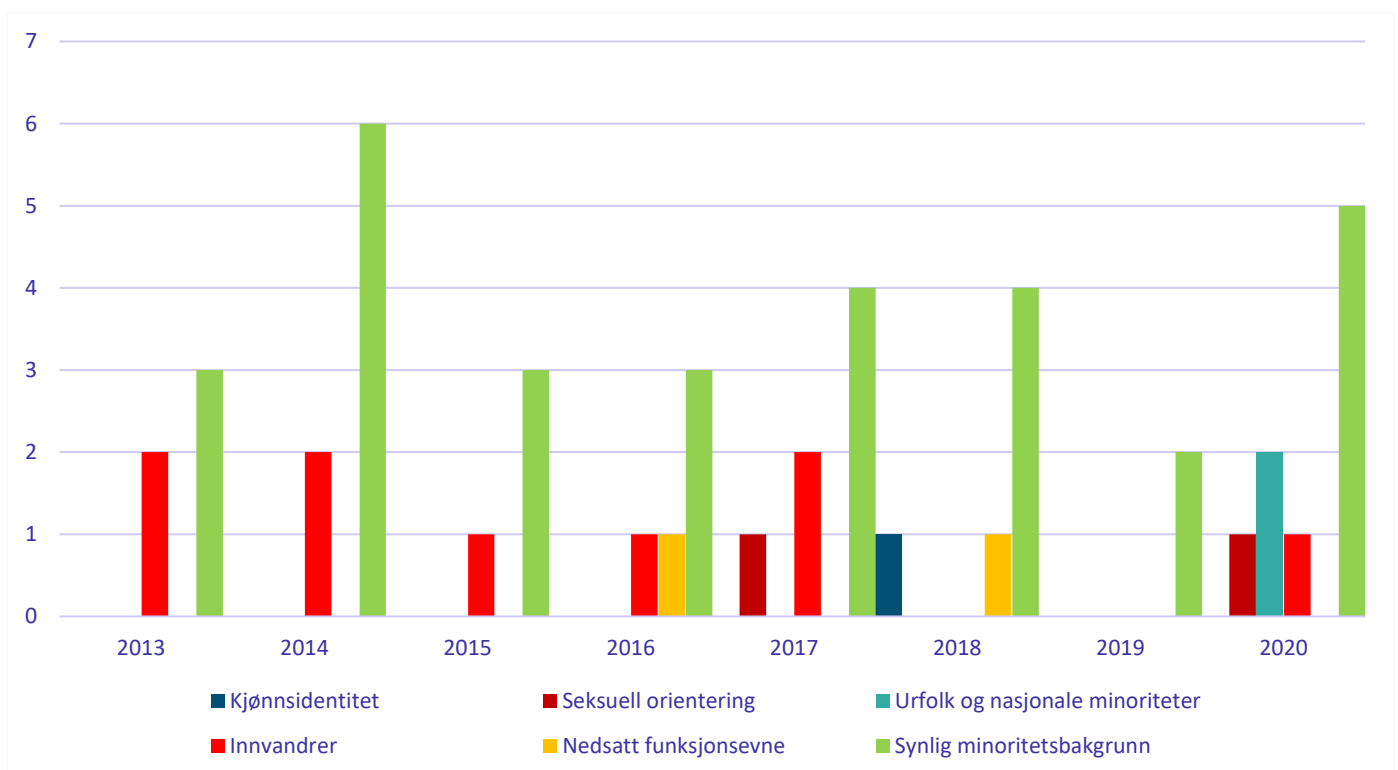


Fordelingen av biroller er noe annerledes. Det var én film i 2018 hvor birollen hadde en ikke-normativ kjønnsidentitet. Videre observerte vi to filmer med biroller som ikke var heterofile, fra 2017 og 2020. I likhet med resultatene for hovedroller observerte vi også her to biroller som falt under kategorien urfolk og nasjonale minoriteter, begge disse var fra filmer med premiere i 2020.

Det var flere innvandrere i biroller enn i hovedroller. Dette reflekteres også i fordelingen over premiereår, i perioden 2013 – 2017 var det hvert år mellom én og to biroller som var i denne kategorien. I motsetning til resultatene for hovedroller var det markant færre biroller med funksjonsnedsettelse, det ble kun observert to filmer og disse var fra 2016 og 2018.

I alle årene som ble undersøkt var det biroller med synlig minoritetsbakgrunn, med gjennomsnittlig 4 biroller per år. Flest ble observert blant filmer med premiere i 2014, 6 biroller.

Figur 2 Biroller i norske kinofilmer, 2013-2020





I motsetning til resultatene i figur 1 og 2 ser vi en klarere endring over tid når det gjelder kvinnelige hovedroller. Selve endringen over tid er noe u-format: Hvor andelen var på mellom 42 og 46 prosent i perioden 2013 – 2016. Den gikk noe ned i 2016 og 2017, på hhv. 31 og 34 prosent. I 2018 observerte vi for første gang en kvinneandel i hovedroller på 60 prosent og 2020 markerte seg med en ny rekord, hele 63 prosent.

Figur 3: Kvinnelige hovedroller i norske kinofilmer 2013-2020

